

УДК:329(497.2)

© Жуковська Аліса (Чернівці)

ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ В ГРОМАДЯНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ БОЛГАРІЇ

Стаття присвячена аналізу основних теоретичних уявлень про громадянське суспільство, виявленню основних його структурних елементів, визначенню політичних партій як провідного інституту громадянського суспільства. Автор висвітлює у роботі процес становлення і функціонування партійної системи в Республіці Болгарія. В статті показано взаємодію і взаємовплив основних політичних сил країни. Просліджується їх вплив на демократизацію і плюралізацію суспільно-політичного життя Болгарії, зміцнення основ громадянського суспільства.

Ключові слова: громадянське суспільство, політичні партії, громадські організації, демократизація.

Жуковская А.

Политические партии в гражданском обществе Болгарии

Статья посвящена анализу основных теоретических представлений о гражданском обществе, определению основных его структурных элементов, определению политических партий как главных институтов гражданского общества. Автор знакомит с процессом становления и функционирования партийной системы в Республике Болгария. В статье показано взаимодействие и взаимовлияние основных политических сил страны. Прослеживается их влияние на демократизацию и плюрализацию общественно-политической жизни Болгарии, укрепление основ гражданского общества.

Ключевые слова: гражданское общество, политические партии, общественные организации, демократизация.

Zhukovska A.

Political Parties in Civil Society of Bulgaria

The article analyzes the main theoretical concepts of the civil society, defines the major structural and functional facets of it; determinate political parties as a leading institution of civil society. The author points to the process of formation and functioning of the party system in the Republic of Bulgaria. It The cooperation of the main political parties in the country is traced to be with civil unions, their influence on the transformation of the political system of the Republic of Bulgaria, strengthening the foundations of civil society and democratic political regime.

Key words: civil society, political parties, civil unions, democratization.

Процес демократичних перетворень, які розпочалися в країнах колишнього соціалістичного блоку наприкінці 1980-х рр. минулого століття, зумовив ряд завдань у переоблаштуванні держав. Проблема громадянського суспільства стала наріжною як у царині науково-філософській, так і практичною вимогою організації суспільного життя.

Концепцію громадянського суспільства інтенсивно розробляють зарубіжні вчені, зокрема Дж. Кін, Ж. Керман, А. Арато, Дж. Александер, Ф. Шміттер, І. Шапіро. На пострадянському просторі даною проблемою займаються К. Гаджієв, В. Барков, І. Кресіна, А. Колодій, М. Михальченко, Г. Щедрова. Дослідження політичної системи Республіки Болгарія здійснюють В. Бурдяк, М. Мілова, І. Осадца, Л. Прокопєць.

Метою статті є визначення політичних партій як невід'ємного елементу громадянського суспільства Болгарії та ілюстрація їх ролі у трансформаційних процесах політичної системи.

Громадянське суспільство являє собою особливу сферу соціуму, яка протистоїть державі і водночас нерозривно пов'язана з нею різноманітними формами взаємодії, виконує функцію інтеграції суспільних і приватних інтересів. Р. Дарендорф у своїй праці "Дорога до свободи" зазначає: "В ідеалі громадянські суспільства ніхто не будує, вони розвиваються самостійно. Але у демократії, що виникають сьогодні, немає ні часу, ні засобів, щоб чекати, поки все станеться само собою"¹. Громадянське суспільство є складноструктурною плюралістичною системою, в якій розмаїття суспільних форм та інститутів (профспілки, партії, об'єднання, клуби та ін.) дозволяє виразити і реалізувати різноманітні потреби та інтереси індивідів, розкрити всю оригінальність людського існування. Прикладом сучасної моделі громадянського суспільства може слугувати концепція Е. Геллнера, що була репрезентована у його праці "Передумови свободи: громадянське суспільство та його суперники". У ній громадянське суспільство визначається, як "сукупність різних неурядових інститутів, досить сильних, щоб служити противагою державі, і, не заважаючи їй виконувати роль миротворця та арбітра між основними групами інтересів, стримувати її прагнення до домінування та атомізації решти суспільства". Геллнер обґрунтовує можливість об'єднань людей у різноманітні спільноти та асоціації, які утворюються на договірній основі та легко трансформуються. Характерною рисою сучасної людини, зазначає дослідник, є здатність людей "добровільно входити в асоціації і виходити з них, а також зі своєї власної ініціативи дотримуватися правил добросесної поведінки"². Він наголошує на важливій ролі таких інститутів громадянського суспільства, як громадські рухи, громадські організації, вільна преса, незалежні університети, незалежні банки та комерційні підприємства, у середовищі яких формується нова демократична еліта.

Р. Патнам стверджує, що "громадянське суспільство характеризується активною й орієнтованою на суспільні цілі позицією громадян, егалітарними політичними відносинами і заснованими на довірі та співпраці суспільними відносинами". Дослідник називає все це "соціальним капіталом".

Громадяни, здобуваючи соціальний капітал за рахунок участі в організаціях громадянського суспільства, надалі можуть використовувати його для зміцнення демократичних принципів в управлінні державою³.

Більшість вітчизняних дослідників розглядають громадянське суспільство як сферу самовиявлення вільних громадян та їх об'єднань, захищених відповідними законами від безпосереднього втручання і довільної регламентації діяльності з боку державної влади. В. Сіренко та В. Тимошенко визначають громадянське суспільство, як сферу соціальної взаємодії, що складається зі сфери особистого, різноманітних об'єднань, суспільних рухів і публічних комунікацій⁴.

С. Рябов серед характерних рис громадянського суспільства відзначає його автономність від держави, свободу об'єднань, наявність вільного ринку тощо. Зокрема, громадянське суспільство політолог визначає, як “сферу спонтанного самовияву вільних індивідів і добровільно сформованих асоціацій та організацій громадян, яка захищена законом від прямого втручання і довільної регламентації з боку органів державної влади”⁵.

Інституціалізоване громадянське суспільство являє собою розгалужену, багатоаспектну мережу різноманітних форм асоціативного життя, волевиявлення й формування громадської думки, забезпечених певною інфраструктурою й автономних стосовно держави.

Становлення громадянського суспільства та його розвиток у країнах стабільної демократії репрезентували широкий спектр соціальних інститутів, які покликані артикулювати інтереси різних суспільних груп. Інституціоналізація громадянського суспільства стала важливим чинником функціонування суспільно-політичних організацій не лише в розвинених країнах Заходу, але й у сучасних перехідних суспільствах. Саме цим зумовлено звернення до дослідження місця і ролі громадських організацій та інших інститутів громадянського суспільства у процесі розбудови поліархічної моделі політичного режиму у сучасних постсоціалістичних країнах, зокрема в Республіці Болгарія.

Основними інституціоналізованими елементами громадянського суспільства є, як відомо, добровільні громадські організації та громадські рухи (так звані “третій сектор”), політичні партії; професійні об'єднання та творчі спілки; незалежні засоби масової інформації; елементи судової та правоохоронної системи, які є залежними від громадськості (суди присяжних, народні міліцейські загони тощо), органи місцевого самоврядування та інститути політичного волевиявлення громадян – вибори, референдуми.

Функціональне значення інститутів громадянського суспільства полягає у сукупності його дій, що реалізуються шляхом взаємодії з інститутами держави з приводу: формування, безпосереднього чи опосередкованого здійснення політичної влади; по-друге, як чинний комплекс різноманітних форм контролю з боку суб'єктів та інститутів громадянського суспільства за діяльністю органів та представників державної влади, а також визначення їх легітимності та відповідальності перед громадянами.

Окрім громадських організацій, впливовим інститутом громадянського суспільства є політичні партії. Політичні партії за своєю сутністю є громадсько-політичними організаціями. Громадський характер партій означає, що вони є добровільними об'єднаннями громадян, а політичний – що вони створюються для участі у здійсненні політичної (публічної) влади, основною формою якої є державна влада. Конкретизацію цих сутнісних ознак політичних партій ми знаходимо в їх визначеннях. Наприклад: “політична партія – це громадське об'єднання, яке створене для участі в політичному процесі з метою завоювання і здійснення державної влади конституційними засобами, діє на постійній основі і має політичну програму”; “політична партія (від лат. *partis* – частина) – добровільне й організаційно оформлене об'єднання громадян, яке виражає інтереси частини суспільства і прагне до їх задоволення шляхом здобуття, утримання й використання державної влади”.

Громадський характер політичних партій означає, що вони є інститутами громадянського суспільства як сфери недержавних суспільних інститутів і відносин. Водночас як суб'єкти державної влади – тією мірою, в якій вони причетні до її здійснення – політичні партії представляють державу. Політичні партії, таким чином, є ланкою, яка поєднує громадянське суспільство з державою, представляє на державному рівні багатоманітні соціальні інтереси і в разі оволодіння державною владою прагне до їх задоволення⁶.

Демократичний процес у Болгарії розпочався наприкінці 80-х рр. XX ст. (формально 10 листопада 1989 р.), коли на пленумі ЦК БКП її лідер Т. Живков (одночасно і генсек ЦК БКП, і Голова Державної ради НРБ) був позбавлений усіх своїх посад. Після 10 листопада демократизація в Болгарії розпочалася з політичної сфери, від владних структур. Демоніполізацію політичної влади розпочала

правляча компартія, ініціювавши відставку функціонерів-консерваторів і віддавши перевагу реформаторським силам. Ця особливість переходу впливала з ознак болгарського тоталітаризму – ієрархічної структури суспільства, що ґрунтувалася на ідеологічно-політичних принципах і відносинах, які мали всеохоплюючий характер. Але саме ці обставини допомогли реформаторам партії розпочати зміни⁷. Відразу ж у країні почали створюватися нові партії, відроджуватися автентичні. В межах Болгарської комуністичної партії утворилося декілька фракцій, які згодом перетворилися на самостійні партії, а сама БКП змінила назву на Болгарську соціалістичну партію (БСП). З 90-х рр. тут спостерігалися зміни правління лівих та правих на чолі з Союзом демократичних сил (СДС). Ще майже сім років країною керували соціалісти – спадкоємці комуністів і Т. Живкова. Електорат Болгарії голосував за соціалістів зовсім не через апатію до демократичних цінностей, а швидше навпаки. Ті, хто ці цінності декларував, майже ніде на східноєвропейському просторі не являв собою нічого переконливого, а болгарини не настільки настраждалися від пролетарських експериментів, щоб змінювати своє життя на основі однієї переможної ейфорії⁸.

Нині в Республіці Болгарія зареєстровано 177 політичних партій⁹. Проте реальний вплив у суспільстві та вагомое значення у політичному процесі мають, переважно, такі партії, як Болгарська соціалістична партія (БСП), Союз демократичних сил (СДС), Рух за права і свободи (РПС), Національний рух Симеон Другий (НРСД), Громадяни за європейський розвиток Болгарії (ГЄРБ), АТАКА. Вони представляють усе розмаїття інтересів і потреб громадянського суспільства країни, складність його внутрішньої структури. В Болгарії ці політичні сили парламентарно розташовані у різних ідеологічних спектрах.

Ліве крило традиційно представлено БСП. На початкових етапах трансформаційних процесів у Болгарії фактично сформувалася двопартійна система, яка ілюструвала суспільно-політичну дійсність країни, дилему перехідного періоду. З одного боку, БСП представляла консервативно налаштованих громадян і громадян лівого спрямування, з другого боку, СДС виражала антикомуністичні настрої та інтереси лібералів. БСП стала спадкоємицею БКП у 1990 р. на загальнопартійному референдумі. З жовтня 2003 р. є членом Соціалістичного інтернаціоналу і партії Європейських соціалістів. Протягом перших парламентських електоральних циклів БСП отримувала абсолютну більшість і формувала свій уряд (у 1991 р. – 33,14%, у 1994 – 43,50%). На наступних виборах партія стабільно отримувала представництво у складі коаліцій Демократична левиця (1997 р. – 22,07%) й Коаліція за Болгарію (2001 р. – 17,5%, 2005 р. – 33,98%, 2009 р. – 17,7%)¹⁰. БСП двічі формувала власний уряд під керівництвом А. Луканова, а також партійні лідери Ж. Віденов й С. Станішев очолювали коаліційні уряди у 1995-1997 рр. й 2005-2009 рр. відповідно.

Демократичне крило репрезентоване СДС й ДСБ (Демократи за сильну Болгарію). СДС була створена 7 грудня 1989 р. на основі неурядових організацій та партій, які мали на меті відмову від комуністичної системи і сприяння демократизації Болгарії. Після парламентських виборів 1991 р. СДС-рух отримав відносну більшість і став першою за силою парламентською групою в Народних Зборах, якій було доручено утворити новий уряд країни. Міжвиборчий період був насичений різними подіями, основною з яких був внутрішньопартійний конфлікт внаслідок союзу з опозицією. Велика частина партій з СДС обрала тверду опозицію до уряду, тоді як інша частина відділилася в коаліцію АСП і разом з декількома колишніми депутатами парламентської групи СДС утворили парламентську групу Новий союз за демократію. Цей період є кульмінаційним утвердженням СДС як основного компонента нової партійної системи. З 1998 р. є членом Європейської народної партії.

На парламентських виборах у червні 2001 р. СДС зазнав серйозної поразки і свої електоральні позиції знизив до 18%. Лідер І. Костов подає у відставку. На його місце головою обирають Н. Михайлову – до цього часу заступника голови і керівника парламентської групи. Пізніше І. Костов створить нову партію Демократи за сильну Болгарію (ДСБ) на демократичних засадах. На парламентські вибори 2005 р. СДС із рядом інших партій іде в блоці Об'єднання демократичних сил (ОДС). На цих виборах вони отримують 8,44% голосів, або 20 місць у парламенті. Причому не сильно відстала від СДС і ДСБ – 7,07% голосів, або 17 місць у парламенті¹¹. В березні 2009 р. СДС та ДСБ підписали коаліційну угоду для участі у загальнонаціональних виборах і виборах до Європейського парламенту. Синя коаліція отримала 6,76% голосів і оголосила, що підтримуватиме уряд, який сформує партія ГЄРБ як партія більшості.

ДСБ була утворена в 2004 р. групою, яка відокремилася від СДС на чолі з екс-прем'єр-міністром І. Костовим. Партія також є членом Європейської народної партії. Брала участь у виборах до Європейського парламенту, але набрала лише 4,35% голосів і залишилася без представництва¹².

Партії, провідною метою яких є захист національно-етнічних інтересів, найбільш концентровано представлені РПС й АТАКА. Виразником інтересів болгарських турків стала партія "Рух за права і

свободи”, заснована 4 січня 1990 р., лідером якої є Ахмед Доган. Важливо зазначити, що РПС протягом усіх парламентських електоральних циклів стабільно долає 4% бар’єр і отримувала представництво в Народних зборах. Вибори 1991 р. виграв СДС, одержавши 34,36%. РПС отримала 7,55%¹³. На наступних виборах РПС отримала 5,44% голосів виборців. На парламентські вибори 1997 р. партія йшла у складі коаліції “Об’єднання за національний порятунок”, до якої також увійшли БЗНС-Н.Петков, Партія зелених Демократичного центру та промонархістські партії. У 2001 р. вибори виграв створений колишнім болгарським царем Симеоном Борисовим Сакс-Кобург-Гота Національний рух Симеон Другий (НРСД). РПС отримала 7,45% голосів і увійшла до коаліції із НДРС у парламенті. Результати виборів 2005 р. для РПС (12,81%) є рекордними з кількох причин: низька явка серед традиційних для опозиційних партій виборців, мобілізація електорату РПС через політичне протистояння із націоналістично налаштованою силою АТАКА, подвійне голосування турків на дільницях Болгарії та Туреччини. Парламентські вибори 2009 р. принесли РПС 14,46% голосів виборців. Ця партія дійсно за короткий час стала основною політичною опорою турків Болгарії.

РПС дотримується центристського ліберального напрямку. За словами В. Чухова¹⁴, вибір ліберальної ідеології був обумовлений трьома основними причинами. РПС тим самим прагнула розширити свою соціальну базу, щоб не виступати в ролі виключно турецької, етнічної партії. В останні роки членство в РПС значно розширилось, крім турків, у діяльності місцевих організацій партії беруть активну участь і болгар, особливо в громадах змішаного проживання турків і болгар. Євроатлантична інтеграція Болгарії гарантує дотримання прав і свобод нацменшин країни, а вступ РБ до НАТО зближує її із Туреччиною, що відповідає інтересам болгарських турків.

У 2005 р. у болгарському політикумі відбувся своєрідний шок – до парламенту пройшла націоналістична сила АТАКА з результатом у 8,93% голосів. У підсумку вона створила четверту за розмірами фракцію у Народних Зборах Болгарії. Після цього АТАКА досягла ще більших результатів. Лідер об’єднання вчений і журналіст Волен Сідеров у 2003 р. почав вести свою передачу під назвою “Атака” на каналі кабельного телебачення “СКАТ”, відомого патріотичною спрямованістю. Ця програма завоювала популярність серед болгар, адже ведучий „Атаки” говорив те, про що корінні болгари думали, але не наважувались сказати вголос – він розповідає про проблему турецької імміграції, про циганську злочинність і давав власний рецепт вирішення цих питань – винуватців потрібно карати зі всією суворістю закону. В. Сідеров говорив про потребу сильного і жорсткого управління державою, чого не було в болгарській владі. Саме тому В. Сідеров прийняв рішення взяти участь у парламентських виборах і вже не лише як журналіст, а як і політик, відстоювати націоналістичні принципи. 17 квітня 2005 р. у Софії 500 делегатів ухвалили рішення утворити партію АТАКА. Лідером обрали В. Сідерова. Партія стрімко зросла і за кількістю членів, і за кількістю прихильників. Проте у зв’язку з проблемами офіційної реєстрації партія ухвалила рішення брати участь як коаліція. З двох маловідомих партій утворили передвиборчу коаліцію “Національне об’єднання “АТАКА”, або ж скорочено “Коаліція “АТАКА”. Гаслом коаліції стало: “Болгари, вернімо собі Болгарію!”¹⁵ На парламентських виборах 2009 р. АТАКА отримала 9,36% голосів виборців. На виборах до Європарламенту 2007 р. партія отримала 14,2%, представивши трьох євродепутатів: Д. Стоянова, С. Бінева й Д. Чуколова.

Політичний центр представлений такими силами, як НРСД і ГЕРБ. Спочатку Національний рух Симеон Другий позиціонував себе як консервативний. Однак після того, як він не був прийнятий до Європейської народної партії через спротив СДС, НРСД переорієнтувалася у центр і стала повноправним членом Ліберального інтернаціоналу у 2005 р. Парламентські вибори 2001 р. ознаменувалися появою та перемогою нової сили в політичному просторі Болгарії – Національного руху Симеон Другий. Нова політична сила отримала на виборах 42,74% голосів виборців у той час, як традиційні партії Болгарії БСП, СДС та РПС набрали 17%, 15%, 18, 18% і 7,45% відповідно¹⁶. Зародження і розвиток НРСД відбулися дуже швидко і стали повною несподіванкою для лідерів політичних партій Республіки Болгарія (РБ). НРСД представляв коаліцію політичних сил: політична партія НРСД, Партія болгарських жінок і Національний рух Оборище. Лідер НРСД Симеон II Сакс-Кобург-Готський, колишній монарх Болгарії, став прем’єр-міністром. Партія мала міцні позиції в РБ, що продемонстрували наступні парламентські вибори 2005 р., де НРСД отримала 53 мандати, а на виборах до Європарламенту 2007 р. – 6,27% голосів виборців. 25 квітня 2005 р. лідер НРСД Симеон Саксбугготскі підписав договір про приєднання Республіки Болгарія до Євросоюзу¹⁷. Але у виборах до Народних Зборів 2009 р. партія отримала лише 3,01% голосів. Після проголошення результатів виборів Симеон II оголосив про свою відставку з поста лідера руху.

Серйозні заявки на зміну політичного простору представила партія ГЕРБ (Громадяни за європейський розвиток Болгарії), яка була створена 3 грудня 2006 р. Спочатку ГЕРБ було створено як громадську організацію, офіційною метою якої був “розвиток громадянського суспільства в рамках європейського розвитку і процвітання Болгарії”, а предметом діяльності є “створення інформаційного фонду для надання допомоги громадянам та членам асоціації”. Проте лідер організації Бойко Борисов неодноразово наполягав на участі у політичному житті країни, результатом чого стало перетворення ГЕРБу у політичну партію. У виборах 2007 р. до місцевих органів влади партія виграла у Софії, Пловдиві та інших містах, хоч у цілому по країні перемогу здобула БСП. За ГЕРБ голосували і праві, і ліві сили. Голосуючи за ГЕРБ, болгари голосували проти усіх відомих партій. Поява руху ГЕРБ, а потім конституювання його у політичну партію дає підстави для дуже різних прогнозів. Багато в чому вона розглядається як персональний політичний проект, що реалізувався завдяки особистій харизмі лідера. Б. Борисов замислював партію як ідеальний центр для можливості апелювання і до лівих, і до правих, і до центристів тощо, оскільки його харизма не залежить від ідеологічних відмінностей. Однак політичний процес скерував його у правий простір, що не влаштовує лідера. Криза правих може завдати йому шкоди, а тому він дистанціювався від традиційних правих партій¹⁸. На виборах до парламенту 2009 р. ГЕРБ підтримало 38,71% виборців, що проголосували. Відповідно партія отримала найбільше представництво в Народних Зборах – 116 з 240 місць.

Таким чином, громадянське суспільство є історично сформованим типом взаємодії недержавної сфери зі сферою публічною, певною моделлю гармонійної соціальної організації. Воно проявляється через вплив громадськості на формування й прийняття владних рішень, які спрямовані на оптимізацію суспільно-політичного життя в країні та забезпечення вільного самовизначення й самореалізації кожної особистості. Центральними інститутами громадянського суспільства є громадські організації та політичні партії. В Республіці Болгарія трансформаційні процеси ознаменувалися стрімким розвитком “третього сектору” і багатопартійності. Протягом двадцяти років незалежності в країні сформувалася партійна система, яка репрезентує увесь спектр інтересів громадян. З лівого боку легіслатурно вони представлені БСП, з правого – СДС та ДСБ, партії центру – НРСД й ГЕРБ; вираження й захист національних інтересів здійснюють РПС і АТАКА. На різних етапах свого існування вони мали неоднакову політичну вагу, а їх діяльність не завжди була однозначною і послідовною. Так, протягом перших електоральних циклів політичний простір Республіки Болгарія був фактично розділений лінією протистояння БСП-СДС, які визначали його основний зміст. Монархістський Національний рух Симеон Другий на початку 2000-х рр. докорінно змінив політичний профіль Болгарії, запропонувавши альтернативу політико-економічного розвитку держави. РПС, яка позиціонує себе як партія ліберального спрямування, все ж традиційно виражає та захищає інтереси турецької національної меншини, яка становить значну частину населення Болгарії. На початкових етапах становлення державності взаємовідносини уряду і турецької нацменшини здійснювали дестабілізуючий вплив на розвиток громадянського суспільства в республіці. Однак утвердження турків на політичній арені країни, залучення їх до діяльності різних організацій громадянського суспільства, зокрема в процесах євроатлантичної інтеграції як окремої впливової сили, почало відігравати консолідуючу роль в утвердженні громадянського суспільства Болгарії та її руху до режиму консолідованої демократії. Діяльність антагоністичної до РПС АТАКА визначається націоналістичною орієнтацією і часто порушує демократичні норми. Тим не менше, ця політична сила має достатньо стабільну електоральну підтримку, що свідчить про затребуваність національної ідеї у суспільстві. Нині партією більшості, яка визначає політичний курс країни, є ГЕРБ. Ця партія, що є відносно новою у політичному просторі Болгарії, представляє центристську ідеологію і проголошує своєю метою захист основ і сприяння розвитку громадянського суспільства.

Таким чином, громадянське суспільство в Болгарії у сфері політичного представлене плюралістичною партійною системою, яка виражає і узгоджує інтереси та потреби громадян країни шляхом консенсусу і політичного діалогу.

¹Дарендорф Р. Дорога к свободе: демократизация и её проблемы в восточной Европе / Р. Дарендорф // Вопросы философии. – 1990. – № 9. – С.73-75. (74.)

²Геллнер Э. Условия свободы. Гражданское общество и его исторические соперники / Э. Геллнер; за ред. Б. Макаренко. – М.: Ad Marginem, 1995. – 224 с. (15, 184 с.)

³Патнам, Роберт Д. та ін. Творення демократії: Традиції громадянської активності в сучасній Італії / Р.Д. Патнам разом з Р. Леонарді та Р.Й. Нанетті; Пер. з англ. В. Ющенко. – К.: Видавництво Соломії Павличко “Основи”, 2001. – 302 с. (114 с.)

⁴Громадянське суспільство в Україні: проблеми становлення // Сіренко В.Ф., Тимошенко В.І., Ковальчук Т.І. [Текст] / В. Ф. Сіренко, В. І. Тимошенко, Т. І. Ковальчук. – К.: Логос, 1997. – 192с., (57 с.)

⁵Рябов С. Політичні вибори: короткий словник-довідник [Текст] / С. Рябов. – Київ: Українська Республіканська партія, 1994. – 24с. (58 с.)

- ⁶Малкіна Г. М. Подвійна політична відповідальність політичних партій [Текст] / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/GumS/2010_7/p_164_171.pdf
- ⁷Політична культура: теорія, проблеми, перспективи [Текст]. – К.: Видавець ПАРАПАН, 2004. – 224 с. (112 с.)
- ⁸Бурдяк В. І., Ротар Н. Ю. Політичні культури країн Європи в контексті інтеграційних процесів. Монографія [Текст] / В. І. Бурдяк, Н. Ю. Ротар. – Чернівці: Рута, 2004. – 328 с. (201 с.)
- ⁹В България останаха 177 партии [Текст] / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.duma.bg/duma/node/11579>
- ¹⁰Официални резултати от изборите за народни представители [Текст] / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://fidutsia.com/bulgarianobserver.cwom/index.php?option=com_content&view=article&id=26&Itemid=40
- ¹¹Осаджа І. Становлення багатопартійних систем на постсоціалістичному просторі (на прикладі Білорусі, України і Болгарії) [Текст] / І. Осаджа // Політологічні та соціологічні студії. Збірник наукових праць. – Т. V. – Чернівці: Видавничий дім „Букрек”, 2007. – С. 308-318. (315-316 с.)
- ¹²Результати от изборите за Европейски парламент - 2009 г. : България [Текст] / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.europarl.europa.eu/parliament/archive/staticDisplay.do?id=212&pageRank=3&language=BG#result_party.
- ¹³Парламентарни избори в България 1991 [Текст] / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bg.wikipedia.org/wiki/Парламентарни_избори_в_България_1991
- ¹⁴Наапетян Айкарам Турки Болгарии: пятая колонна Анкары [Текст] / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.hrono.info/statii/2010/naa_bolgar.php
- ¹⁵Сучасний болгарський націоналізм: Българи, да си върнем България! [Текст] / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sd.org.ua/news.php?id=14449>
- ¹⁶Парламентарни Избори 17 юни 2001 г. [Текст] / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osce.org/bg/odihr/elections/bulgaria/16029>
- ¹⁷НДСВ [Текст] / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://izbori.btv.bg/parties/view/45-ndsv>
- ¹⁸Мілова М. Партійна система Болгарії в контексті сучасних європейських тенденцій [Текст] / М. Мілова // Політичний менеджмент. – 2008. – № 4. – С. 88-100 с. (97 с.)

УДК:333/02(450)

© Кобута Лариса (Івано-Франківськ)

ПОЛІТИЧНІ РІШЕННЯ В ПРАКТИЦІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ВЛАДИ ТА ОПОЗИЦІЇ

У статті аналізуються механізми і мотивація прийняття політичних рішень регіональними органами влади та місцевими організаціями політичних опозиційних сил.

Ключові слова: влада, механізми впливу, місцева самоврядування, орган самоврядування, політична опозиція, політичне рішення.

Кобута Л.

Политические решения в практике функционирования региональной власти и оппозиции

В статье анализируются механизмы и мотивация принятия политических решений региональными органами власти и местными организациями политических оппозиционных сил.

Ключевые слова: власть, механизмы влияния, местное самоуправление, орган самоуправления, политическая оппозиция, политическое решение.

Kobuta L.

Political Decisions in the Practice of the Regional Authority and Opposition Functioning

The article is devoted to the analysis of the mechanisms and motivation of making of the political decisions by the regional authority and local organizations of the oppositional political forces.

Key words: authority, the mechanisms of influence, local self-government, political opposition, political decision.

Здійснення управлінських функцій суб'єктами державної влади, як і пряма політична діяльність суб'єктів політики, ґрунтується на визначенні реальних практичних кроків задля досягнення поставленої мети і цілей. Такі дії потребують формалізованого чи конкретизованого вибору різних, інколи альтернативних варіантів імовірного розвитку політичного процесу. Для цього приймаються (ухвалюються) рішення, що носять виразний політичний характер. Політичне управління в цьому випадку виступає як свідомий вплив державних і громадських інститутів на соціальні процеси, організацію й упорядкування суспільних відносин.

Зазвичай політичне рішення у вітчизняній політології трактується як реальна політична дія інформованого суб'єкта влади для досягнення певної мети, що передбачає оптимізацію зовнішніх і внутрішніх умов функціонування даного суб'єкта й визначення перспективи його наступного розвитку¹. Воно є своєрідною віхою розвитку політичної ситуації, оскільки взаємопов'язує між собою причину і наслідок: попередні події, що обумовили потребу в прийнятті даного рішення, та імовірний напрям розвитку (майбутнє), на яке це рішення зорієнтоване.

Політичне рішення прямо відбиває суть політичної влади і визначається як владний процес, зміст якого відображений у свідомому виборі та прийнятті системних, режимних рішень щодо реалізації національної політичної доктрини². В цьому аспекті увага звертається саме на владний процес, для